

Grecon-voorspellingen voor 1981

DRS. R. H. KETELLAPPER — PROF. DR. M. A. KOOYMAN
DRS. A. G. M. STEERNEMAN — DRS. W. VOORHOEVE

Voor het vijfde achtereenvolgende jaar presenteert de Grecon-groep haar voorspellingen van de Nederlandse economie. De voorspellingen voor 1981 zijn somber; de economie stagneert en de werkloosheid loopt verder op. De Grecon-voorspellingen worden gemaakt met behulp van een econometrisch model. In dit model is thans een eerste stap gezet op de weg naar het endoogeen maken van de collectieve sector. De prognoses van de Grecon-groep worden vergeleken met die van het Centraal Planbureau. De auteurs menen dat door het CPB met de nieuwste voorspellingen een te somber beeld wordt opgeroepen.

Inleiding en samenvatting

Onze voorspellingen voor 1981 zien er niet opwekkend uit. De stagnatie die in 1980 inzette, houdt in 1981 aan. Als er geen loonmaatregel voor 1981 was genomen, zou de inflatie in 1981 al iets afnemen van 6½% in 1980 naar ongeveer 5½% in 1981. Rekening houdend met deze loonmaatregel, komt de prijsstijging in 1981 uit op 4½%. De werkgelegenheid in de particuliere sector wordt nauwelijks bevorderd door de loonmaatregel. De door ons veronderstelde groei van de werkgelegenheid bij de overheid zorgt ervoor dat de totale werkgelegenheid nog enigermate toeneemt. De lichte stijging van de vraag naar arbeid is volstrekt ontoereikend om het extra aanbod op de arbeidsmarkt op te nemen. De reeds in 1980 sterk opgelopen werkloosheid zal nog verder stijgen met ca. 60.000 personen. Ook voor latere jaren lijken de vooruitzichten ten aanzien van de werkloosheid somber. De jaarlijkse stijging van het aanbod op de arbeidsmarkt zal wellicht tot 1985 op het hoge niveau blijven van ca. 60.000. Als er geen hervatting van de economische groei plaatsvindt, zal alleen een verkorting van de werkweek nog een oplossing kunnen bieden. Deze verkorting zal geleidelijk aan moeten oplopen tot ten minste 10%.

In grote lijnen komen onze voorspellingen voor 1981 overeen met die van het Centraal Planbureau (CPB) in de *Macro-Economische Verkenning 1981* (MEV 1981). De voorspellingen zijn gemaakt met het model Grecon-81A. Deze versie van het model wijkt op een belangrijk punt af van alle vorige versies omdat wij een aantal variabelen uit de overheidssfeer endoogeen hebben gemaakt. De wijzigingen in de specificatie betekenen geen breuk in de reeks versies van het Grecon-model. Dit blijkt ook als wij de voorspellingen voor 1981 met het nieuwe model vergelijken met die op basis van het vorige model Grecon-80C. De prognoses op basis van beide modellen tonen hetzelfde beeld.

De vergelijking van onze voorspellingen van 1980 met de voorlopige realisaties voor 1980 van het CBS laat zien dat de werkelijkheid wat somberder bleek dan de prognoses. Met name is de forse toename van het aantal werklozen niet voorzien. In tegenstelling tot 1980 zijn voor 1979 meer gegevens beschikbaar, immers de *Nationale Rekeningen 1979* (NR 1979) zijn gepubliceerd. Hierdoor is het mogelijk de voorspellingen en realisaties voor 1979 nauwkeuriger te vergelijken. De waarden van de exogene grootheden voor 1979 zijn bekend. Dit maakt het mogelijk 1979

opnieuw te voorspellen met gebruikmaking van de feitelijke waarden van de exogenen (de z.g. ex-post-voorspelling). De ex-post-voorspellingen tonen een bevredigender gelijk-nis met de realisaties, hetgeen bijdraagt in ons vertrouwen in het model als een redelijke benadering van de werkelijkheid 1).

Achtereenvolgens zullen ter sprake komen:

- de voorspellingen voor 1981;
- de wijzigingen in de specificatie van het model;
- de voorspellingen en voorlopige realisaties voor 1980;
- de ex-ante- en ex-post-voorspellingen voor 1979.

De voorspellingen voor 1981

Het model Grecon-81A bevat twintig gepredetermineerde variabelen waarvan de helft exogeen is en de andere helft uit vertraagde variabelen bestaat. De vertraagde variabelen hebben betrekking op 1980; voor de meeste hiervan zijn dan ook slechts voorlopige gegevens beschikbaar. Tot de belangrijke exogene variabelen moeten worden gerekend de reële uitvoer, de invoerprijs en de inkomstenoverdrachten van en aan gezinnen. Wij ontlenen de ramingen voor de exogene variabelen hoofdzakelijk aan de MEV 1981 en aan de *Economic Outlook* van de OECD. In tabel 1 geven wij de belangrijkste veronderstellingen. De exportprijs ontbreekt in het overzicht omdat deze in afwijking van in vroegere modellen endoogeen wordt geraamd.

* De auteurs zijn verbonden aan het Econometrisch Instituut van de Rijksuniversiteit Groningen.

1) Voor de afgelopen tien jaar hebben wij tevens de (ex-post-) Grecon-voorspellingen vergeleken met die van de Box-Jenkins-methode. Op grond van deze resultaten verdienen de Greconvoorspellingen de voorkeur. De voorspellingen voor 1981, die wij verkrijgen met de Box-Jenkins-methode, lijken op het oog onwaarschijnlijker dan de Grecon-voorspellingen. Daarbij komt nog dat de tijdreeksvoorspellingen grotere onzekerheidsmarges hebben dan de econometrische voorspellingen. Een volledige beschrijving van de details van het grondmateriaal, het model, de vooronderstellingen en de Box-Jenkins-experimenten kunt u vinden in een rapport van het Econometrisch Instituut van de Rijksuniversiteit Groningen. Belangstellenden kunnen dit bij ons aanvragen.

Tabel 1. De waarden van de belangrijkste gepredetermineerde variabelen

Variabele a)	Voorlopig cijfer e.q. veronderstelling voor 1980	Veronderstelling voor 1981
	Procentuele mutaties t.o.v. vorig jaar	
Reële uitvoer van goederen (b)	-b)	2
Invoer prijs (p_m)	15	15
Reële afzet van goederen (v)	0	-b)
Werkgelegenheid in bedrijven (a)	0,1	-b)
	Niveaus of anderszins	
Toename werkloosheidspercentage ($\Delta \bar{w}$)	0,9	-b)
Mutatie in directe belastingen van en inkomenoverdrachten aan gezin- nen in procenten van het beschik- bare inkomen (h_g)	0,5	0,5

a) De in het Grecon-model gebruikte symbolen staan tussen haakjes vermeld.
b) Wordt niet gebruikt bij de voorspelling voor 1981.

Er zijn door ons twee voorspellingen voor 1981 uitgekend. De *centrale voorspelling* is die waarbij de in december 1980 vastgestelde loonmaatregel is verwerkt. Het effect van deze maatregel maken wij zichtbaar door daarnaast ook de voorspellingen te geven zonder de loonmaatregel. De loonmaatregel is in het model ingebracht door het verlagen van de coëfficiënt die de prijscompensatie representeert in de loonvergelijking; deze coëfficiënt is op drie kwart van zijn normale waarde gesteld. De andere wijziging betreft de waarde voor de exogene variabele „Loonsom overheid”; deze is met 2% verlaagd tot 3%. Wij hebben niet geprobeerd om met andere mogelijke effecten rekening te houden, zoals bijvoorbeeld een verbetering in de concurrentiepositie ten opzichte van het buitenland. Op korte termijn mag men hiervan immers niet veel effect verwachten.

In tabel 2 zijn de voorspellingen van 1981 samengevat. Om een indruk te krijgen van de onzekerheidsmarge is de standaarddeviatie van de voorspelling vermeld. Uit de studering van het verschil tussen voorspelling en realisatie voor vroegere jaren kan men als vuistregel halen dat de realisatie niet meer dan eenmaal de standaarddeviatie van de voorspelling afwijkt. Ter vergelijking geven wij in tabel 2 ook de voorspellingen van het CPB, zoals deze in de MEV 1981 staan. De CPB-voorspellingen kunt u het best vergelijken met onze raming zonder loonmaatregel, omdat het CPB in de MEV 1981 hiermee nog geen rekening hield.

De prognoses van Grecon en CPB verschillen weinig. Als men de tweede kolom met de vierde vergelijkt, is het CPB iets somberder over de reële consumptie, de reële afzet en de werkgelegenheid en optimistischer ten aanzien van de betalingsbalans. Als men de onzekerheidsmarges erbij be-

Tabel 2. De voorspellingen voor 1981

Variabele	Grecon incl. loonmaatregel	Grecon excl. loonmaatregel	Standaard- deviatie van de voorspelling	MEV 1981 excl. loonmaatregel
	Procentuele mutaties t.o.v. 1980			
Reële consumptie (c)	0,5	0,7	1,4	0
Consumptieprijs (p_c)	4,5	5,6	2,9	6,5
Reële investeringen (excl. won- ningen) (im)	-5,5	-5,4	6,9	-4
Exportprijs (p_b)	11,8	11,9	1,0	9
Reële invoer van goederen (m)	-1,1	-0,8	2,4	0,5
Reële afzet van bedrijven (v)	0,5	0,6	1,0	0 à 0,5
Werkgelegenheid (excl. over- heid) (a)	-0,11	-0,21	0,70	-0,5
Loonvoet (l)	3,7	5,7	2,2	8
	Absolute mutaties t.o.v. 1980			
Aantal werklozen ($\times 1.000$)	+60	+65	- a)	+40
Saldo betalingsbalans (mrd. gulden)	0	-0	- a)	+3,5
Inkomenssaldo overheid in procenten van de afzet van bedrijven b)	+0,09	-0,26	0,28	-

a) Niet beschikbaar omdat deze voorspellingen niet direct in het model worden gemaakt.
b) Omdat de totale afzet een centrale rol speelt in het model is deze gebruikt in plaats van het nationale inkomen.

trekt, bestaat er geen duidelijk verschil. Beide prognoses voorspellen een stagnerende economie met een matige inflatiegraad en een oplopend aantal werklozen. Het effect van de loonmaatregel is een duidelijke daling van de inflatievoet. Er vindt een lichte verbetering plaats van het inkomensaldo van de overheid, te weten het verschil tussen het beschikbare inkomen van de overheid en de overheidsbestedingen. Het beoogde doel van een stimulering van de werkgelegenheid is nauwelijks aanwezig in 1981. De gunstige gevolgen die regering en parlement van de loonmaatregel verwachten lijken, althans voor 1981, nogal mager uit te vallen.

De vraag of de maatregel echt noodzakelijk was, kan ons inziens niet bevestigend worden beantwoord. De loonmaatregel betekent dat het reëel beschikbare inkomen van gezinnen zal dalen met iets meer dan 1%. Dat niettemin de consumptie nog licht zal stijgen houdt in dat de besparingen van gezinnen onder druk komen te staan. De financiering van de investeringen en van het tekort van de overheid zal er het komend jaar niet eenvoudiger op worden.

De oplopende werkloosheid is een ernstig probleem dat moeilijk op korte termijn tot een oplossing kan worden gebracht. Dit komt omdat de jaarlijkse toename van het aanbod op de arbeidsmarkt op grond van demografische factoren hoog blijft tot 1985. Gemiddeld zal het per jaar om ca. 60.000 mensen gaan. Na 1985 valt het jaarlijkse accres terug tot ca. 40.000 en na 1990 loopt het additionele aanbod snel tot nul terug. Bij een economische groei van 1 à 2% neemt de markt geen extra aanbod op omdat de arbeidsproductiviteit globaal met een zelfde percentage zal stijgen. De economische groei zou tot 1985 minimaal ca. 4% per jaar moeten belopen om arbeidsplaatsen te scheppen voor het extra arbeidsaanbod, het omlaag brengen van de reeds bestaande hoge werkloosheid zou een nog hoger groeipercentage eisen.

Als men deze hoge groeicijfers niet realistisch acht, blijft als enige middel over het beschikbare werk te herverdelen. Andere maatregelen zullen waarschijnlijk te weinig effect hebben omdat het gaat om tot 1990 ca. 800.000 mensen — dit is de som van de huidige werkloosheid en het extra aanbod — werk te geven boven de bestaande werkende bevolking van ruim vijf mln. Een geleidelijke werktijdverkorting oplopend tot ten minste 10% lijkt de enige maatregel die soelaas kan bieden. Dit zal dan wel moeten worden gekoppeld aan een evenredige verlaging van het inkomen omdat er anders een verhoging van de kosten per eenheid produkt optreedt die het beoogde effect op de werkgelegenheid tegenwerkt. Ten slotte willen wij er voor waarschuwen dat een veel grotere werktijdverkorting in de jaren negentig kan leiden tot een tekort aan arbeidskrachten. Tijdelijk zou dit wellicht gunstig werken, maar omdat het maatschappelijk ondoenlijk lijkt een eenmaal doorgevoerde werktijdverkorting terug te draaien, bezorgt men zich op de langere termijn nieuwe moeilijkheden.

De wijzigingen in de specificatie van het model

Het belangrijkste verschil in de specificatie van Grecon-81A ten opzichte van oudere versies is dat een eerste stap is gezet op de weg van het endogeen maken van de overheidssector. Wij streven hiernaar omdat de overheid een belangrijk beslag legt op de beschikbare middelen en omdat, en mede daardoor, de onderlinge beïnvloeding van de particuliere sector en de overheidssector aan betekenis wint. Om die onderlinge beïnvloeding te benadrukken hebben wij als minimale eis bij het endogeniseren gesteld dat de nieuwe specificatie meer zou moeten inhouden dan het toevoegen van definitievergelijkingen. Dit is gelukt: het nieuwe model vertoont een aantal duidelijke, d.w.z. statistisch significante, invloeden vanuit de overheids sfeer naar de particuliere sector. De invloed in omgekeerde richting is ook aanwezig via de relatie van de lonen in de particuliere sector met de overheidslonen en met het prijsindexcijfer van de overheids-

bestedingen. Bij de vaststelling van de waarde voor de exogene „Loonsom van de overheid” wordt van het trend-beleid uitgegaan. In grote lijnen zijn de volgende verbanden gelegd.

Het beschikbare inkomen van de overheid (incl. sociale verzekering) is onderverdeeld in dat wat rechtstreeks van de gezinnen komt en dat wat op andere wijze wordt verkregen. Onder de laatstgenoemde categorie vallen de indirecte belastingen en subsidies, het inkomen uit beleggingen en deelnemingen (o.a. aardgas) en de belastingen en inkomensoverdrachten van en aan bedrijven. Beide categorieën zijn als exogeen in het model geïntroduceerd. Het saldo van de geldstroom van en naar gezinnen is omgezet in een drukvariabele, die op zijn beurt doorwerkt in de consumptiefunctie en de loonfunctie. De tweede lijn naar de rest van het model gaat via het inkomensaldo van de overheid, of wel het verschil tussen het beschikbare inkomen en de uitgaven van de overheid. Een positieve verandering in het relatieve inkomensaldo duidt op een vergroting van het beslag dat de overheid legt op de totale middelen. Het gevolg hiervan komt tot uiting in de werkgelegenheidsvergelijking. Deze toont een negatieve invloed van een vergroot beroep van de overheid op de beschikbare middelen op de werkgelegenheid in de particuliere sector.

De andere wijzigingen in de specificatie geven wij kort aan. Een tweetal prijsvergelijkingen is toegevoegd, één voor de uitvoerprijs en één voor de prijs van de overheidsuitgaven. De uitvoerprijsvergelijking vertoont de zeer hoge R^2 van 0,98. De belangrijkste verklarende variabele is de invoerprijs. Uit de specificatie blijkt dat de uitvoerprijs voornamelijk bepaald wordt door het prijsverloop op de wereldmarkt en in geringe mate door binnenlandse factoren. Ten slotte is in een tweetal prijsvergelijkingen de versnelling van het inflatietempo (Δp_c) als verklarende opgenomen. Hiermee brengen wij tot uitdrukking dat een eenmaal in gang gezette inflatie zich zelf gedeeltelijk in stand houdt.

De voorspellingen en voorlopige realisaties voor 1980

De eerste voorlopige cijfers voor 1980 zijn door het CBS in het begin van januari van dit jaar bekendgemaakt in *Het jaar 1980 in cijfers*. Het CBS wijst erop dat het cijfermateriaal omstreeks 1 december 1980 is opgesteld en dus gedeeltelijk op ramingen berust. De vergelijking van de voorspellingen met de relaties van 1980 kan niet meer dan van globale aard zijn.

De veronderstellingen waarmee de voorspellingen zijn berekend, wijken soms aanzienlijk af van de gerealiseerde waarden. Voor 1980 valt dit echter erg mee voor de exogene variabelen. De invoerprijsstijging werd door ons op 16% gesteld en blijkt 15% te zijn geworden. De uitvoerprijsstijging (13%) en de stijging van de reële uitvoer (2%) waren precies goed geraamd. De vertraagde endogene variabelen laten verhoudingsgewijs grotere afwijkingen zien. De verandering in het reëel beschikbare gezinsinkomen was op 1,5% gezet; dit had 0,8% moeten zijn. De werkgelegenheid steeg in 1979 met 1%, terwijl wij bij het voorspellen van 1980 slechts met een stijging van 0,2% rekening hielden. Om tot een goede beoordeling te komen of het model bij gebruik van de juiste waarden van de gepredetermineerden naar behoren voorspelt, moet men 1980 eigenlijk opnieuw voorspellen. Wij zullen dit nu niet doen omdat de gegevens nog te voorlopig zijn. In de volgende paragraaf zullen wij de z.g. ex-post-voorspellingen wel maken voor 1979.

Tabel 3 bevat de voorspellingen voor 1980 die wij vorig jaar publiceerden in dit tijdschrift 2), en de voorspellingen van het CPB uit de MEV 1980 en die van januari 1980. De CPB-voorspellingen uit het *Centraal Economisch Plan 1980* geven wij niet omdat deze later in het jaar verschijnen en dus geen echte voorspellingen zijn.

Onze prognoses voor 1980 zijn te optimistisch geweest. Hetzelfde geldt in mindere mate voor de CPB-voorspellingen

van januari 1980. De werkloosheid is sterk onderschat. Daarnaast zijn alle reële grootheden lager uitgekomen dan was geraamd. De eerste helft van 1980 gaf geen aanleiding om aan de tendens die de prognoses aangaven, te gaan twijfelen. In de tweede helft van het jaar is een vrij scherpe terugslag in de economie opgetreden die zich zo sterk heeft doorgezet dat voor het gehele jaar een neergang overbleef. Het voorspellen met behulp van een econometrisch model in een situatie van negatieve groei is een hachelijke zaak. De Nederlandse economie heeft in de naoorlogse periode steeds een duidelijke groei vertoond. Het grondmateriaal bevat geen jaren die met 1980 vergelijkbaar zijn. Het is dan moeilijk om met een model goede voorspelresultaten te krijgen. Daarbij komt dat de voorspellingen ook minder goed lijken omdat men vaker de richting waarin de variabele zich beweegt fout voorspelt; de variabele bevindt zich immers dicht bij nul.

Tabel 3. De voorspellingen en voorlopige realisaties voor 1980

Variabele	Voorlopige realisatie	Grecon-voorspelling	CPB-voorspelling	
			MEV:1981	januari 1981
Procentuele mutaties t.o.v. 1979				
Reële consumptie (c)	-1	1,8	2	0,5
Consumptieprijs (p_c)	6,5	5,2	6	6 à 6,5
Reële investeringen (excl. woningen) (i_m)	-3	-1	0	0
Reële invoer van goederen (m)	-1	0	2,5	0
Reële afzet van bedrijven (v)	-0	1,8	2,5	0,5
Loonvoet (l)	5,5	8,3	7,5	7,5 à 8
Werkgelegenheid (excl. overheid) (a)	0,1	0,47	0	-a)
Absolute mutatie t.o.v. 1979				
Toename aantal werklozen ($\times 1000$)	38	2	0	8 à 18

a) Niet vermeld.

De ex-ante- en ex-post-voorspellingen van 1979

Voorspellingen kunnen om een aantal redenen afwijken van de realisaties; wij zullen de twee belangrijkste bespreken. De eerste reden heeft te maken met de fouten die men maakt bij het vaststellen van de waarden van de gepredetermineerde variabelen, de tweede met de onvolkomenheid van het model als beschrijving van de werkelijkheid. Men krijgt een beter beeld van de kwaliteit van een model als men de voorspellingen opnieuw berekent met gebruikmaking van de goede veronderstellingen ten aanzien van de gepredetermineerde variabelen. Voor 1979 beschikken wij inmiddels over het volledige cijfermateriaal omdat de NR 1979 zijn gepubliceerd door het CBS. Hoewel deze cijfers nog twee maal worden herzien, bieden ze een voldoende basis om de ex-post-voorspellingen uit te voeren. In tabel 4 geven wij de resultaten van de ex-ante- en ex-post-voorspellingen en de realisaties. Voor het CPB kunnen wij alleen de ex-ante-cijfers geven omdat zij geen ex-post-voorspellingen publiceren.

Wat direct opvalt zijn de grote verschillen tussen de veronderstelde waarden van de exogenen en de realisaties. Het beeld is iets overtrokken omdat de niet in tabel 4 gegeven gepredetermineerde variabelen tamelijk weinig afwijken van de realisaties. Niettemin krijgt men een idee van de mogelijke orde van grootte van dit soort fouten. Dat hierdoor de voorspellingen worden beïnvloed, blijkt duidelijk bij vergelijking van de eerste kolom met de derde. De prognose voor een aantal variabelen bedraagt een veelvoud van de ex-ante-prognose, zoals die voor de investeringen, de invoer en de werkgelegenheid. De belangrijkste vraag is natuurlijk of de ex-post-prognoses dicht bij de realisaties liggen dan de ex-ante-prognoses. Het gaat erom te bepalen of de resultaten

2) *ESB*, 12 maart 1980, blz. 307, tabel 2.

in de derde kolom dichter liggen bij de realisaties van de vierde kolom dan de voorspellingen uit de eerste kolom. Bekijken wij per variabele de absolute afwijking, dan zijn de ex-post-voorspellingen doorgaans aanzienlijk beter dan de ex-ante-resultaten. Uitzonderingen op deze regel zijn de reële consumptie en de consumptieprijis. Aan het totaalbeeld verbinden wij de conclusie dat het model duidelijk gevoelig is voor de ramingen van de waarden van de gepredetermineerden, maar dat het overigens de bewegingen in de economie redelijk goed tot uitdrukking brengt.

Tabel 4. Voorspellingen en veronderstellingen voor 1979, ex ante en ex post

Variabele	Voorspelling			Realisatie
	ex ante a)		ex post Grecon	
	Grecon	CPB MEV 1979		
Procentuele mutaties t.o.v. 1978				
Veronderstellingen				
Invoerprijs (p_m)	3,5	3,5	12,2	12,2
Reële investeringen in woningen (i_w)	2,5	2,5	-5,2	-5,2
Reële uitvoer van goederen (b)	3,5	3,5	9,1	9,1
Uitvoerprijs (p_b)	2,5	2,5	9,3	9,3
Resultaten				
Reële consumptie (c)	3,1	2	3,9	2,2
Consumptieprijis (p_c)	3,0	4 à 4,5	2,4	5,0
Reële investeringen (excl. woningen) (i_m)	1,8	3	5,0	3,8
Investeringsprijs (p_i)	3,2		4,7	7,4
Reële invoer van goederen (m)	1,9	3,5	5,2	5,7
Reële afzet van bedrijven (v')	3,1	3	5,2	4,6
Werkgelegenheid (excl. overheid) (a)	0,6	-0,5 à 0	1,2	1,1
Loonvoet (l)	6,2	5,5 à 6	6,3	6,2
Investeringsprijs (p_i)	3,2	—	4,7	7,4
Absolute mutatie t.o.v. 1978				
Toename aantal werklozen ($\times 1.000$)	15	10	-5	+4

a) Zie *ESB* van 15 maart 1979, blz. 253, tabel 1.

De Grecon-voorspellingen vergeleken met de nieuwste CPB-prognose

Eind januari 1981 kwamen nieuwe voorspellingen van het CPB beschikbaar. De voorspellingen zijn aanzienlijk somberder dan die uit de MEV 1981. Het reële nationale inkomen daalt met 1% tegen een stijging van 0 à 0,5% in de MEV 1981. De werkloosheid neemt toe met 85.000 personen tegen 40.000 in de vorige raming. Ook de reële consumptie en investeringen zijn in negatieve zin bijgesteld. Voor zover wij kunnen nagaan is de oorzaak van dit somberder beeld dat de export zich ongunstiger gaat ontwikkelen dan in de MEV 1981 werd aangenomen. De reële uitvoer daalt met 1%; dit is 3% ongunstiger dan in de MEV 1981.

Wij menen dat hiermee een te somber beeld wordt opgeroepen. De laatste twee jaren heeft het CPB de exportontwikkeling onderschat. Wij handhaven derhalve onze centrale voorspelling. Indien wij de nieuwe veronderstelling van het CPB voor de uitvoer wel zouden overnemen, levert dit een duidelijke neerwaartse herziening van de voorspellingen van de reële grootheden op; de loon- en prijsvoorspellingen veranderen echter nauwelijks. De voorspelling van de verandering van de reële consumptie gaat van 0,5% naar 0,4%, die van de investeringen van -5,5% naar -6,4%, die van de invoer van -1,1% naar -2,7%, die van de werkgelegenheid van -0,11% naar -0,30% en die van de afzet van 0,5% naar -0,7%. De werkloosheid stijgt extra met 7.000 personen.

R. H. Ketellapper
M. A. Kooyman
A. G. M. Sterneman
W. Voorhoeve